

22. Кузніченко С.О. Надзвичайні адміністративно-правові режими : монографія / С.О. Кузніченко. – Сімферополь : Кримнавчпеддержав, 2010. – 273 с.
23. Васильєва Т.С. Адміністративно-правовий режим господарської діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Т.С. Васильєва ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2011. – 20 с.
24. Кузніченко С.О. Теоретичні проблеми визначення мети та об'єкта адміністративно-правового режиму обігу зброї в Україні / С.О. Кузніченко // Право і суспільство. – 2010. – № 6. – С. 122–127.
25. Семенюк О.П. Адміністративно-правовий режим антитерористичної операції / О.П. Семенюк // Підприємництво, господарство і право : Щомісячний науково-практичний господарсько-правовий журнал. – 2009. – № 6. – С. 72–75.
26. Ковальова М.В. Адміністративно-правові режими підприємницької діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / М.В. Ковальова ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Х., 2007. – 20 с.
27. Серватюк Л.В. Латентність адміністративних правопорушень, пов'язаних з порушенням режиму державного кордону // Вісник Академії правових наук України: зб. наук. праць. – 2007. – № 2. – С. 255–263.
28. Кормич Б.А. Митні режими як інститут митного права / Б.А. Кормич // Митна справа. – 2013. – № 6. – С. 86–92.
29. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.
30. Макарейко Н.В. Административное право: конспект лекций / Н.В. Макарейко. – М.: Высшее образование, 2009. – 5-е изд., перераб. и доп. – 189 с.

**ЄФІМЕНКО Л. Л.**,  
аспірант  
(Національний університет державної  
податкової служби України)

УДК 347.73

### **ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: СТАН І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ**

Стаття присвячена сучасному стану правового регулювання виконання Державного бюджету України, а також дослідженню й удосконаленню наявних проблем у сфері виконання бюджету.

**Ключові слова:** виконання бюджету, правове регулювання виконання бюджету, доходи й видатки бюджету, дефіцит бюджету.

Статья посвящена современному состоянию правового регулирования исполнения Государственного бюджета Украины, а также исследованию и усовершенствованию существующих проблем в сфере исполнения бюджета.

**Ключевые слова:** исполнение бюджета, правовое регулирование исполнения бюджета, доходы и расходы бюджета, дефицит бюджета.

The article deals with the current state of legal regulation of the State budget of Ukraine, as well as research and improvement of the existing problems in the sphere of budget execution.

**Key words:** budget, legal regulation of execution of budget, revenues and expenditures, budget deficit.



**Вступ.** Виконання бюджету є дуже важливим і складним етапом у бюджетному процесі, тому якість проведення цієї процедури має великий вплив на всю бюджетну політику країни, а дослідження цього питання є досить актуальним на сьогодні. Саме завдяки правильному й ефективному веденню процедури виконання бюджету можна забезпечити повне та своєчасне надходження доходів до державного бюджету в повному обсязі, а також здійснити безперервне фінансування всіх заходів, що встановлюються державою на наступний рік. Здебільшого на якість економічного стану країни впливає саме успішне виконання бюджету, тому будь-який негативний вплив чи неякісне оцінювання проведення майбутньої процедури виконання бюджету може вкрай негативно позначитися на всій економічній ситуації в країні. Нині в Україні, у зв'язку з досить напруженою політичною ситуацією, процедура щодо виконання бюджету також має чимало проблем. У більшості випадків, як засвідчує практика, витрати державного бюджету та напрями використання грошових ресурсів не мають чіткої визначеної структури. Усе це негативно позначається на ефективності виконання бюджетної політики на наступний період. Отже, дослідження цієї проблеми є доволі актуальним і потребує негайних рішень та вдосконалень.

Дослідженням цього питання займалися такі науковці, як В.Д. Чернадчук, Л.К. Воронова, А.А. Нечай, Н.В. Сидорова, Ю.В. Пасічник, Н.Я. Якимчук, К.В. Павлюк та інші. Але все ж такі низка проблемних питань залишається ще не вирішеними й потребують досліджень і вдосконалень.

**Постановка завдання.** Метою статті є виявлення наявних проблем у процесі виконання бюджету держави та на основі цього розробка рекомендацій щодо вдосконалень неефективних методів здійснення цієї процедури; аналіз сучасного стану правового регулювання щодо виконання бюджету держави, а також установа наявних прогалин у чинному законодавстві щодо цього питання.

**Результати дослідження.** Виконання бюджету є одним із найважливіших етапів у бюджетному процесі щодо мобілізації, розподілу та використання бюджетних коштів, а також спрямоване на повне й своєчасне надходження доходів із кожного джерела. Саме від своєчасності й повноти наповнення дохідної частини бюджету залежить майбутнє безперервне фінансування всіх запланованих заходів і витрат держави на наступний рік.

Що стосується розуміння терміна «виконання бюджету», то, наприклад, В.Д. Чернадчук розглядає його як досягнення відповідності між фактичними результатами дій зобов'язаних суб'єктів правовідносин із бюджетними коштами та встановленими бюджетно-правовими нормами показниками акта про бюджет щодо зарахування, розподілу й перерахування коштів бюджету на визначені напрями фінансування в установленому обсязі. Сама ж реалізація цих бюджетно-правових норм передбачає утримання від здійснення інших дій, зокрема витрачання коштів бюджету на цілі, не передбачені актом про бюджет або передбачені, але в іншому обсязі [2].

На думку Л.К. Воронової, процес виконання бюджету має здійснюватися відповідно до законодавства та нормативно-правових актів про бюджет протягом певного бюджетного періоду згідно з розписом доходів і видатків бюджету, що затверджується фінансовими органами [3, с. 167].

Також досить цікаві погляди висловлюють М.М. Артус і Н.М. Хижа, які розглядають виконання бюджету держави у двох основних напрямках, а саме:

1) виконання бюджету на основі отриманих доходів. Сюди можна зарахувати податки, збори й інші обов'язкові платежі, що розподіляються між рівнями бюджетної системи відповідно до чинного законодавства;

2) виконання бюджету на здійснення фінансування видатків, які також передбачаються Державним бюджетом України згідно із бюджетним розписом [4, с. 193].

Виходячи з усього вищевикладеного, на нашу думку, виконання бюджету варто розглядати як повне та своєчасне надходження всіх доходів до державного бюджету, а також фінансування видатків, запланованих державою на відповідний фінансовий період, що має реалізовуватися згідно з чинним законодавством і нормативно-правовими актами України.

Аналізуючи сучасну нормативну базу бюджетної сфери, можна зазначити, що на сьогодні в системі бюджетного регулювання важливе місце відводиться Бюджетному кодексу України (далі – БК України), завдяки якому можна визначити правові засади функціонування бюджетної системи України, розкрити важливі основи бюджетного процесу, а також з'ясу-



вати порушення бюджетного законодавства та на основі цього встановити відповідальність за ці правопорушення. Що стосується регулювання питання виконання бюджету, то в БК України процедура виконання бюджету регламентується главою 8, де саме й визначаються загальні правила виконання бюджету [1].

Особливе місце в системі бюджетного регулювання України відводиться також прийняттю та виконанню Закону України «Про Державний бюджет України». Особливістю цього нормативного документа є те, що основна його мета полягає у визначенні обсягів доходів і видатків Державного бюджету України, соціально-економічних пріоритетів держави, установленні джерела покриття державного боргу, якщо він виникає, тощо. Перелічена нормативна база є тільки деякою частиною чинних нормативних документів, що стосуються питання бюджетного регулювання в Україні. Але, все ж таки, кількість цих нормативних джерел не відповідає їхній якості. Як засвідчує практика, у бюджетній сфері існує чимало нерегульованих проблем, що негативно позначається на всій бюджетній політиці країни. Одним із таких проблемних питань, на нашу думку, потрібно вважати дефіцит бюджету, так як саме він має великий вплив на економічне й соціальне становище країни. У правовому полі це питання регулюється БК України (ст. 14 глави 3 БК України), де дефіцит бюджету розкривається як перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів із бюджету та поверненням кредитів до бюджету).

Що стосується наукової думки, то, зокрема, О.П. Орлюк зазначає, що бюджетний дефіцит – це перевищення видатків бюджету над його доходами. Це явище, на думку вченого, майже постійне в економіці кожної держави, тому важливе значення мають його розміри й методи ліквідації [5].

На нашу думку, важливим питанням державної влади на сьогодні є оптимізація й збільшення дохідної частини бюджету в разі виникнення бюджетного дефіциту, що має супроводжуватися зменшенням видаткової частини Державного бюджету України. Звичайно, усе це можна реалізувати тільки за здійснення постійного та якісного контролю за розміром бюджетного дефіциту й застосування системи економічних заходів щодо його усунення.

У більшості випадків така проблема, як бюджетний дефіцит, виникає в разі перевищення видаткової частини бюджету над дохідною. Зокрема, усе це супроводжується такими правопорушеннями:

- кошти Державного бюджету України використовуються в більшості випадків із порушенням бюджетного законодавства;
- некомпетентність головних розпорядників бюджетних коштів;
- незаконні управлінські рішення, які призводять до витрачання коштів державного бюджету не за їхнім цільовим призначенням.

Здійснивши практичне дослідження процесу виконання бюджету, ми зіштовхнулися з іще однією проблемою – процесом формування місцевих бюджетів. Як було встановлено, органи місцевої влади не наділені належними фінансовими ресурсами, які дали б змогу на належному рівні здійснити організацію управління економічною та соціальною сферами. У більшості випадків органи місцевого самоврядування не мають змоги фінансувати витрати у зв'язку з відсутністю реальних джерел доходів, незважаючи на те що багато з них є обов'язковими для виконання.

Отже, на сьогодні в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, питання витрат бюджету є доволі актуальними. У цьому випадку положення БК України, що стосуються питання розгляду та затвердження бюджету, мають реалізовуватися поетапно. На першому етапі важливо вирішити такі питання, як загальний обсяг витрат державного бюджету, визначення дохідної частини бюджету, а також уникнення бюджетного дефіциту. Основу ж другого етапу мають становити витрати державного бюджету в розрізі розділів функціональної класифікації.

Зазвичай усі перераховані негативні фактори, які впливають на процес виконання бюджету, мають системний характер, а також мають особливість повторюватися протягом кожного бюджетного періоду. Щодо цього питання досить доречними є думки Ц.Г. Огня, який зазначає, що під час реалізації процесу виконання бюджету важливим моментом є залучення інтенсивних методів регулювання потоків бюджетних ресурсів. Особливого значення вчений надає таким важливим питанням, як стимулювання виконання планових обсягів і природу дохідної частини бюджету в розрізі кожного виду податків і зборів усіх бюджетів шляхом за-



стосування дієвих важелів впливу на регулювання інтересів регіонів, територіальних громад і платників податків; розробка й використання дієвого стабільного законодавства, спрямованого на стимулювання раціонального, ефективного та економного використання бюджетних коштів, досягнення максимально можливих результатів із мінімальними витратами; пошук і використання новітніх сучасних технологій організації та управління бюджетними коштами; заохочення розпорядників бюджетних коштів у скороченні малоефективних видатків; обмеження бюджетних коштів на здійснення видатків, пов'язаних із обслуговуванням державного боргу; формування засад фінансової культури й відповідальності на всіх стадіях бюджетного процесу кожного його учасника [6, с. 389–390].

На сьогодні, у зв'язку з тим що Україна прагне до вступу в Європейський Союз, особливо важливим питанням має стати збільшення обсягів видатків із Державного бюджету України. Основною ж метою тут має бути реалізація таких важливих питань: соціальні програми, соціально-економічний розвиток країни, а також розвиток державного будівництва. У цьому випадку значне місце тут має відводитися безперервному та якісному наповненню державної казни, що, на жаль, нині є складним питанням. Отже, сучасний етап розвитку економіки в Україні потребує нагальних і докорінних змін у реформуванні бюджетних відносин як дохідної, так і видаткової частини державного бюджету, у тому числі й міжбюджетних відносинах. Для вирішення наявних проблем у бюджетній сфері нашої держави, на нашу думку, мають детально дослідитися й удосконалитися (у разі їх неефективності) такі важливі питання:

– посилення контролю з боку державних органів за цільовим та ефективним використанням бюджетних ресурсів. На сьогодні зафіксовано чималу кількість правопорушень у цій сфері, що, звичайно, призводить до збільшення витрат коштів із державного бюджету;

– переглянути й установити всі негативні фактори, які впливають на процедуру підготовки та прийняття державного бюджету, так як на сьогодні ця стадія бюджетного процесу відбувається зі значними порушеннями;

– здійснити якісний контроль за максимальним рівнем державного боргу;

– установити якісний механізм правового регулювання бюджетних відносин, а також у чіткому порядку визначити відповідальність розпорядників бюджетних коштів на всіх рівнях за невиконання або неналежне виконання своїх функціональних обов'язків.

Безумовно, сучасний стан виконання бюджету в Україні надзвичайно важкий, так як він постійно не виконується в повному обсязі або його виконання відбувається з певними порушеннями. У більшості випадків відбувається недоотримання прибуткової частини через несплату податків або, навпаки, виникає перевищення видаткової частини через різні непередбачувані обставини. Але всі ці негативні явища потребують негайного вирішення, тому що їхній вплив позначається не лише на економіці країни, а й на соціальній сфері життя. Зокрема, ми погоджуємося з думкою В.О. Меленюк щодо основних факторів, які негативно впливають на соціальну сферу життя, а саме [7, с. 126–130]:

1) чинна законодавча база знаходиться на низькому рівні, а її вдосконалення майже не відбувається;

2) процес щодо розробки соціальних стандартів відбувається із затягненням;

3) другорядне ставлення держави до розвитку соціальної сфери;

4) бюджетні ресурси залежать від світових економічних параметрів.

Сучасна проблема в соціальній сфері також включає недостатній рівень фінансування бюджетів місцевого рівня. У більшості випадків видатки на місцевому рівні спрямовані на виконання державних функцій, а не надання послуг у різних сферах суспільного життя. Не менш важливою проблемою є надання різних видів державних соціальних пільг, кількість яких уже більша за ту, що передбачена Конституцією України. Тобто, державна влада бере на себе більше зобов'язань, які не в змозі реалізувати як із фактичного, так і з якісного боку.

**Висновки.** Отже, з усього вищевикладеного видно, що ситуація із виконання Державного бюджету України є складною, так як він майже постійно не виконується. Це все, звичайно, трапляється через різні непередбачувані як політичні, так і економічні ситуації в країні. Але, усе ж таки, які непередбачувані ситуації не відбувалися б у нашій країні, чинна влада повинна враховувати всі реалії сучасного життя та якнайшвидше налагодити й вирішити наявні проблеми в нашій державі.



**Список використаних джерел:**

1. Бюджетний кодекс України від 01.01.2014 р. № 2456-17 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].
2. Чернадчук В.Д. Виконання бюджету як сфера розвитку бюджетних правовідносин / В.Д. Чернадчук // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2009. – № 1(2). – С. 40–46.
3. Воронова Л.К. Фінансове право України / Л.К. Воронова. – К. : Прецедент ; Моя книга, 2006. – 448 с.
4. Артус М.М. Бюджетна система України / М.М. Артус, Н.М. Хижа. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 220 с.
5. Орлюк О.П. Фінансове право / О.П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.
6. Огонь Ц.Г. Доходи бюджету України: теорія і практика : [монографія] / Ц.Г. Огонь. – К., 2003. – 580 с.
7. Меленюк В.О. Теоретичні основи державної соціальної політики в Україні» / В.О. Меленюк // Держава та регіони. – 2009. – № 1.

**ОНИСКО Р. В.,**

аспірант

(Східноєвропейський національний  
університет імені Лесі Українки),

суддя

(Артемівський міськрайонний  
суд Донецької області)

УДК 342.9

**ДЕЯКІ ПРАВОВІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ЩОДО НАБЛИЖЕННЯ  
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ**

Стаття присвячена дослідженню питання про вдосконалення адміністративного процесу в напрямку наближення до Європейських стандартів. Вектор розвитку правового поля країни залежить від урахування правових стандартів, вироблених на загальноєвропейському рівні, дослідження практичних і наукових здобутків Європейських держав у сфері адміністративного судочинства. В статті вказано на необхідні умови розробки і вдосконалення теоретичного і нормативного фундаменту діяльності адміністративних судів в Україні.

**Ключові слова:** *стандарт, Європейський суд, досвід зарубіжних країн, правова система, здобутки європейських держав, Рада Європи, захист прав людини, відновлення порушених прав, конвенція.*

Статья посвящена исследованию вопроса о совершенствовании административного процесса в направлении приближения к европейским стандартам. Вектор развития правового поля страны зависит от учета правовых стандартов, произведенных на общеевропейском уровне, исследования практических и научных достижений европейских государств в сфере административного судопроизводства. В статье указаны необходимые условия разработки и совершенствования теоретического и нормативного фундамента деятельности административных судов в Украине.

**Ключевые слова:** *стандарт, Европейский суд, опыт зарубежных стран, правовая система, достижения европейских государств, Совет Европы, защита прав человека, восстановление нарушенных прав, конвенция.*

